

IN MEMORIAM

ДВЕ ГОДИНЕ ОД СМРТИ МАКСА РАЈНШТАЈНА

Деветог јула 1977. године, четири дана после свога седамдесет осмог рођендана, умро је од срчаног удара у Бадгастајну у Аустрији Макс Рајнштајн, истакнути правник компаратиста и правни социолог. Пред крај живота пензионисан је као професор Правног факултета у Чикагу, САД, на коме је, делимично и после пензионисања 1968. године, укупно предавао и радио 42 године. Стекао је разна формална признања поставши почасни доктор универзитета у Штокхолму, Базелу, Лувену и Бриселу, као и почасни професор у Фрајбургу. Изабран је за члана Немачког удружења за упоредно право, Међународне академије за упоредно право, Међународног универзитета у Луксембургу и Међународног факултета у Стразбургу, а одликован је немачким орденом за заслуге и француском академском палмом.

Двогодишњица његове смрти је прилика да се поново сетимо овог значајног човека који је, поред осталог, међу своје ученике на разним курсевима убрајао и један број Југословена, познавао југословенско право, посетио Југославију, желео опет да је посети и показивао интерес да се и даље упознаје са нашим правом и збивањима.

Рајнштајн је био амерички професор, али није престајао да буде и европски правник. Он ни једне године током својих последњих деценија није пропуштао да посети Европу и неке научно-наставне институције. На крају таквих летњих боравака имао је обичај да проведе по неколико недеља на одмору у Бадгастајну, где га је претпрошле године сустигао крај живота. Рајнштајнов интернационализам био је не само његово опредељење него и његова судбина. Своју домовину Немачку напустио је због свога јеврејског порекла 1933. године прешавши у Сједињене Америчке Државе. Али већ пре тога показао се као бриљантан млад човек, који је у Минхену добио диплому *summa cum laude*. Студирао је код Макса Вебера, а од 1922. године постаје асистент Ернста Рабела, па је објавио извештај број радова и пре одласка за Америку.

Био је одличан познавалац разних грана права, а нарочито се бавио облигационим, наследним и међународним приватним правом. Кроз његова правна изучавања и излагања права долазили су до изражаја његови компаративни, историјски и социолошки приступи. Али његов

живи дух, који је тежио широким сазнањима, изванредно се изражавао баш кроз упоредно право.

На његову иницијативу основан је на Правном факултету у Чикагу семинар америчког права за стране студенте и Рајнштајн је руководио радом тога семинара. Присуствовање семинарским часовима било је прави доживљај. Он је ту са изванредном јасноћом и одабраним речима приказивао последипломским студентима из разних земаља европског и других континената институте америчког права. При томе је он кроз своја излагања и кроз стално подстицање дискусије давао слушаоцима многа обавештења не само о америчком него и о другим правима, а његов метод излагања представљао је комбинацију и образложену илустрацију америчких и европских правних и наставних метода. Рад тога семинара служио је као узор другим правним факултетима у Сједињеним Америчким Државама за развој рада на упоредном и у општестраном праву. Семинар је током година похађало неколико југословенских дипломирањих правника, од којих су неки ту стекли дипломе магистра упоредног права, а касније су докторирали у Југославији.

Библиографија радова Макса Рајнштајна обухвата око 350 ставки, међу којима побуђује посебан интерес есеј о Максу Веберу који је објављен као предговор Веберовом „Праву у привреди и друштву“, које је Рајнштајн (са Е. Шилсом) превео на енглески и издао пропраћајући га образложењима и примедбама. Треба поменути и две књиге које је, поред чланака, Рајнштајн објавио после пензионисања 1968. године. То су „Брачна стабилност, развод и право“ и „Право о заоставштинама“ (M. Rheinstejn: Marriage Stability, Divorce and the Law, 1972; M. Rheinstejn and M. Glendon: The Law of Decedents' Estates, 1971). За међународну енциклопедију упоредног права написао је поглавље „Породица и право“ итд.

Рајнштајн је био један од оних људи који су давали осетан допринос зближавању међу народима. Бавио се областима науке које нису биле непознате ни пре њега, али тада још рад на њима у неким земљама није био довољно развијен. Путујући, предавајући, разговарајући и пишући, Рајнштајн је допринео развоју упоредног права, правне социологије и неких области грађанског и међународног права. Повезивао је културе, подстицао појединце, ширио знања, развијао право и уграђивао камичке у велику зграду трајних тековина општељудске заједнице.

др Михајло Аћимовић